

BUITEN

20^E JAARGANG N^O. 20.

ZATERDAG 15 MEI 1926.

Foto C. Steenbergh.

OULD- EN NIEUW DEN HAAG. KIJKJE DOOR DE ZOOGENAAMDE BINNENPOORT,
DE MIDDELSTE DER DRIE POORTEN VAN HET BINNENHOF.

kleinere letters: „Mr. Fabian Wommersley, Directeur”.

Een piccolo bewees welk een persoon van gewicht „Miss Blair” was, door op te springen om haar te ontvangen.

„Mr. Wommersley te spreken?” vroeg zij den knaap uit de hoogte.

Hij antwoordde met een buiging die de stevigheid van zijn bretelknoopen bewees en hij opende de deur van een binnenkamer, welke de actrice vol langzame gratie betrad. Een bleeke, gladgeschoren man, die op het eerste gezicht niet ouder leek dan de piccolo, maar bij nadere beschouwing „tusschen veertig en vijftig” bleek te zijn, zat te schrijven aan een tafel. Hij keek op en lachte tegen zijn bezoeker, waarbij hij twee prachtige, symmetrische rijen valsche tanden liet zien.

„Hallo, Maudie!” riep hij uit. „Je hebt dus mijn telegram ontvangen en bent als gewoonlijk onmiddellijk verschenen. Een oogenblikje, dan ben ik tot je dienst”.

Hij wees op een stoel en ging voort met schrijven. Mr. Fabian Wommersley was een mislukt acteur, een bijna mislukt film-speler en trachtte nu zijn hoofd boven water te houden door films te maken, die hij, waar hij kon, op de provinciale markt verkocht.

Tot nu toe hadden kleine bioscopen, die geen Charlie Chaplin en Mary Pickford konden betalen, hem voor armoede behoed door zijn films te koopen. Door niet te veel te produceeren, had hij een beperkt succes.

Maar altijd was zijn ijdelheid de baas over zijn handelsgeest. Bij het maken van een film was zijn eerste gedachte aan hemzelf in de mannelijke hoofdrol. Dit was de zwakke plaats in zijn jacht op de fortuin. Mr. Wommersley zelf was het heele „Amphibian Film Syndicate”, wat slechts een deftig euphemisme was voor zijn eigen persoonsje.

Hij legde zijn penhouder neer, sloeg zijn beenen over elkaar en keek zijn bezoeker aan.

„Ik wou je spreken over de „molen-scène” in „Als vrouwen haten”, begon hij. „Ik kan geen geschikte enscenering vinden”.

„Kan de oude Prosser, je timmerman te Denham, niet een planken-en-pleister ding voor je maken?” vroeg Miss Blair, de plaats noemend waar Mr. Wommersley een veld had gehuurd voor opnamen.

„Beste meid, kwets mij niet in mijn teederste gevoelens”, klonk het snelle antwoord. „Je weet hoe ik imitaties haat—hoeveel ik van realisme houd in onze kunst. Ik wil geen kartonnen ding hebben zoolang er een kans bestaat om het echte te kunnen krijgen”.

„Wat ga je dan doen?”

De vraag van de film-ster klonk scherp. Haar salaris werd niet uitbetaald voor de film gereed was. Ze had reeds heel wat tijd gegeven voor de voorbereiding van de eerste twee acten in het atelier.

„Ik hoopte, dat jij mij zou kunnen raden, Maudie. Uit sommige dingen, die je hebt verteld, heb ik begrepen dat je op het land bent geboren. Kan je je uit je bekoorlijke jeugd niet den een of anderen ouden molen herinneren, waar wij de opname zouden kunnen maken?”

John Grimes' dochter keek onderzoekend in zijn opgewonden gelaat. Zou het mogelijk zijn, dat Wommersley erachter was gekomen dat zij geboren was op twee honderd meter afstand van precies zulk een molen als hij voor zijn film noodig had? Neen, zijn vrij dom gezicht liet niet zooveel sluwheid vermoeden. Er was niets op te lezen dan de begeerte om zijn doel te bereiken.

„Nu je het zegt”, sprak zij lachend, „herinner ik mij een plaats, die tot in de kleinste bijzonderheden aan je doel beantwoordt. Maar je kunt niet de minste hoop koesteren te zullen slagen. Er is een oude molen op het Beechwood landgoed in Buckinghamshire, hier dichtbij. Hij behoort aan Sir Dudley Glenister en als je zijn toestemming zou durven vragen, zou hij je levend villen”.

„Dat kan hij doen — nadat ik zijn molen heb gefilmd”, zei Wommersley opstaande. „Wat is het adres van den aristo?”

„Beechwood Grange, maar je hebt geen kans. Hij is een trotsche kerel van de ergste soort”.

„Hij kan mij door de telefoon niet villen”, antwoordde de optimist vroolijk. „Ik zal hem opschellen als ik zijn nummer kan vinden”.

Voor „Miss Blair” verdere tegenwerpingen kon maken, was Mr. Wommersley naar de voorkamer gegaan, waar de

telefoon hing en had de deur achter zich gesloten. Slechts een onverstaanbaar gemompel drong door tot de kamer waar de „heldin” zich bevond. Zij lachte om de grap, die zij op touw had gezet. Zij had erover gesproken zonder het flauwste vermoeden te hebben, dat Wommersley erop zou ingaan. Het gesprek door de telefoon duurde langer dan zij had kunnen verwachten en toen Mr. Wommersley terugkwam, kreeg zij een schok. Zijn gezicht was één groote grijns van voldoening.

„Maudie, je bent een juweel”, zei hij, in zijn stoel neervallend. „En er is vijftig pond voor je in boven je salaris. De baronet heeft zoo tam als een lam uit mijn hand gegeten. Hij heeft mij alles toegestaan, wat ik hem vroeg en nog wat meer”.

„Vertel het mij”, zei Miss Blair snel.

„Hij was in het begin wat kort aangebonden, maar toen hij begreep wat ik van hem verlangde — alleen maar den ouden molen te filmen — sloeg hij dadelijk toe. Ik mag de opname doen, en wat denk je, dat hij nog meer heeft toegestaan?”

„Zanik niet zoo lang, Fabian”.

„Wij mogen den molen in brand steken — tenminste *hij* zal het voor ons doen. Hij zegt, dat een flinke brand een goed einde zal vormen voor het tafereel en hij zal blij zijn als hij van de ruïne af is. Een brand na ons spel zal de opkomst van de film wezen. Wij zullen ze overal op het platteland verkoopen en zelfs in Londen. De dolle baronet is er zoo op verzet, dat hij er een paar honderd pond insteekt. Daar komen je extra vijftig vandaan, Maudie”.

„Dat klinkt goed”, zei Miss Maudie.

„Er is echter een conditie”, vervolgde Mr. Wommersley. „Sir Dudley gaat morgen op reis en hij dringt erop aan dat wij vanavond aan het werk gaan. Dat eischt hij beslist. Als tegen middernacht de zaak niet afgeloopen kan zijn en de acteurs niet van zijn terrein zijn verdwenen, dan vervalt de zaak — zoowel wat de toestemming als wat het geld betreft”.

Thans beschouwde „Miss Blair” de zaak als Sally Grimes, de dochter van den houtvester. Zou zij haar rol kunnen spelen zonder gevaar te loopen door haar ouders te worden herkend? Het geraas van de opname op het stille veld zou ze uit hun bed in het huisje halen en haar moeder was niet makkelijk als ze kwaad was. Anderzijds was de kans om herkend te worden zeer klein. De opname zou gedeeltelijk geschieden op het rad van den molen, gedeeltelijk in de molenbeek, en ongewenschte toeschouwers zouden op een afstand worden gehouden. Bovendien zou zij kleeren dragen, waarin haar moeder haar nog nooit had gezien. De brand, die waarschijnlijk door Sir Dudley zelf zou worden aangestoken, zou spoedig de aandacht afleiden van de half verdrinken heldin. En vijftig pond was niet om „uit te vlakken”.

„Ik doe mee”, gaf „Miss Blair” toe. „Het zal wel wat drukte geven, denk ik”.

„Volstrekt niet. De organisatie van het Syndicaat is opgewassen tegen elke moeilijkheid. Slechts jij en ik spelen in dit tafereel en wij zullen de twee fotografen moeten meenemen, evenals de electriciens met het zoeklicht. Wij kunnen alles gemakkelijk bergen in een paar auto's, en de groote limousine houden om ons te verkleeden. Wij zullen de luidjes bijeen roepen en om zes uur vertrekken wij allemaal. Dat geeft ons ruimschoots den tijd om om acht uur op het terrein te zijn en wij kunnen nog wat drinken in The Bull te Beaconsfield. D.w.z. als jij ons den weg kunt wijzen wanneer wij eenmaal „buiten” zijn”.

„O ja, dat kan ik wel”, antwoordde Miss Blair. „Maar, Fabian, ik moet je een klein geheim vertellen. Ik ken Sir Dudley Glenister een beetje. Het is mogelijk, dat hij iets tegen mij heeft en als hij mij herkent, zou de heele boel in duigen vallen. Zorg dat hij, wanneer wij aan het werk zijn, niet in mijn nabijheid komt”.

„O, o, die dametjes met een „verleden””, zei Mr. Wommersley met een grappig knipooje. „Goed, Maudie, je kunt op mijn tact rekenen. Ik zal zorgen dat hij niet dicht genoeg bij je komt om je te herkennen. Hij zal waarschijnlijk druk bezig zijn met den brand, waar hij zoo verzot op is”.

Hierop namen zij afscheid, „Miss Blair” om terug te keeren naar Brixton om haar costuum te halen, dat zij zou dragen in de groote scène; en de eigenaar van het Amphibian Film Syndicate om zijn employé's op te roepen voor den tocht van dien avond.

(Wordt vervolgd).

Foto C. Steenbergh.

LANGE VIJVERBERG, MET HET DUITSCHE GEZANTSCHAP.

OUD- EN NIEUW-DEN HAAG.

OVER de vraag, of de residentie van Nederland nu eindelijk werkelijk bezig is een groote stad te worden, zijn reeds stroomen inks en riemen papiers vermorst. Maar de vraag zelve is onopgelost gebleven, omdat de diverse schrijvers over dit onderwerp blijkbaar ganschelijk verschillende begrippen hadden over datgene, wat men onder een „groote stad” moet verstaan. Eenerzijds mocht men aannemen, dat de betrokkenen iedere agglomeratie van gebouwen, die b.v. de 30.000 te boven ging, iedere verzameling menschen, die b.v. meer dan een kwart miljoen telde, voor een groote stad hielden. Anderzijds mocht men bevroeden, dat de behandelaars van dit onderwerp het essentieele karakter van een groote stad niet afmaten naar huizen-tal en menschen-hoeveelheid, maar het karakteristieke van de groote stad in iets anders zochten, in allure, in geestesgesteldheid, in tal van uiterlijke teekenen. Zoo genomen hebben beide groepen gelijk! ☞ 's-Gravenhage is een groote stad voor wie slechts kijkt naar het zielen-aantal; onze residentie blijft kleinstedsch voor wie een ander, noem het een hooger, criterium der gemeente aanlegt. In het bestek van deze artikelen zal de vraag verder niet gesteld, evenmin dus opgelost worden; alleen is door het vorenstaande de dubbele, zij het hemelsbreed verschillende, gangbare meening even met zooveel woorden vastgelegd. Komen wij thans tot het eigenlijk bestek van hetgeen wij ons voorgenomen hebben in woorden te brengen. ☞ Omstreeks een halve eeuw geleden telde 't vorstelijk Haagje slechts ongeveer 18.000 huizen, bewoond door ongeveer een goede honderdduizend zielen. Vijfentwintig jaar later waren er rond 36.000 huizen en een kwart miljoen zielen. Thans, in den jare 1926, is het huizen-aantal boven de 50.000 gestegen en de 400.000ste bewoner is in het begin van dit jaar bij den burgerlijken stand ingeschreven. ☞ Van elke andere stad moge het raadhuis het

hart vormen, bij de residentie is dit geenszins het geval. Daar is hart van de stad gebleven het vreemdsoortige en zelfs ietwat buitenissig aandoende complex van regeeringsgebouwen en binnenpleinen, gelegen tusschen Buitenhof en Plein, niet alleen in den lande, doch ver buiten onze grenzen bekend als: het Binnenhof. ☞ Oorspronkelijk is „Die Haghe” gesticht ter plaatse, waar thans de Ridderzaal, de vergaderzalen voor de Eerste- en de Tweede-Kamer der Staten-Generaal, de Raad van State, het Departement van Binnenslandsche Zaken en Landbouw zich bevinden. Dáár stichtte in vroeger eeuwen een graaf van Holland zijn jachtslot, op een plekje gronds in de onmiddellijke nabijheid van wat thans heet het Haagsche Bosch, de Scheveningsche Boschjes — alles zijn jachtterrein. Dáár klopt ook thans nog het hart van de residentie, tevens het hart van het Nederlandsche volk, voor zoover zich dit met de vaderlandsche politiek vereenzelvigd gevoelt. ☞ Van het Buitenhof komt men het klassiek Binnenhof, waar 's Lands Historie wordt gemaakt, binnen door de Stadhouderspoort, die thans aan weerszijden der eigenlijke hoofdoort een doorgang voor voetgangers bezit, waarvan de linker-doorgang in 1880, de rechter-doorgang in 1899 is voltooid. Pas is men een dezer doorgangen gepasrecht heeft verworven van een der kolonnades gebruik te te stallen. Wat Parijs langs de Seine-oevers bezit, heeft Den Haag op het Binnenhof, met dien verstande, dat Blok geen concurrentie heeft te vreezen, zooals in de Lichtstad het geval is, doch op het Binnenhof een monopolie heeft veroverd, dan de Ridderzaal, eertijds de Groote Zale geheeten, links zijn de vergaderzaal en andere lokaliteiten van de Eerste-, rechts dezelfde zaal en vertrekken van de Tweede-Kamer der

Staten-Generaal, waarbij de merkwaardigheid wil, dat het Nederlandsche Lagerhuis de oude danszaal der familie Oranje tot vergaderzaal heeft gekregen. Midden op het Binnenhof prijkt sedert 1885, toen de hardsteen lantaarnpaal in den vorm van een obelisk is verwijderd, een fontein van smeedwerk, door den architect Cuijpers ontworpen. Aan deze fontein is een geschiedenis verbonden. Als blijk van waardeering voor de in 1878 begonnen herstelling van het Binnenhofcomplex, heeft de bekende, sedert overleden Jhr. Mr. Victor de Stuers met een aantal andere vooraanstaande inwoners van 's-Gravenhage, deze fontein den Staat der Nederlanden aangeboden, met de bedoeling den oorspronkelijken stichter van het Binnenhof, Willem II, graaf van Holland, tevens Roomsch-Koning, te huldigen. Het beeld van

den grondlegger van wat eens heette „Die Haghe” prijkt derhalve volkomen terecht, zelfs ten voeten uit, zij het dan in duodecimo, op deze fontein, waarvan het eenige bezwaar is, dat het geheel te weinig als fontein dienst doet. Want een wijs en zuinig lands- en stads-bestuur heeft het oirbaar, nuttig en wenschelijk geoordeeld de koele wateren slechts te laten springen — oh, en dan nog slechts in bescheiden mate — op den klassieken derden Dinsdag in de maand September, bij de plechtige opening der beide kamers, of op de verjaardagen van de leden van het koninklijk huis. Door de tweede poort, de zoogenaamde Binnenpoort, komt men op het tweede deel van het Binnenhof, waar zich links het Departement van Binnenlandsche Zaken en Landbouw bevindt, terwijl rechts het achterste gedeelte van de Ridderzaal zich uitstrekt. Vlak naast de Binnenpoort bevindt zich de van het jaar 1685 dagteekenende ingang met trap, die de hoofdtoegang vormt tot de Staten-zaal en tot de Trèves-zaal. We zullen later wellicht nog gelegenheid hebben op dit Binnenhof en zijn merkwaardige gebouwen terug te komen doch willen thans eerst even een paar woorden aan het Buitenhof wijden. Het huidige Buitenhof is niet meer te herkennen voor den liefhebber van het oude Den Haag. Tal van vroeger zeer bekende gebouwen zijn verdwenen, zoals het oude logement Het Keizershof, de vroegere woning van Willem Doudijns, die het schilderstuk Salomo's Rechtspraak in het Stadhuis heeft vervaardigd. Gebleven is slechts de hoofdwacht, waar nu vaak de mariniers uit Rotterdam de wacht betrekken, wanneer ons leger geen voldoende aantal geoefende manschappen bezit, om de verschillende wachten bij de paleizen en militaire instellingen te vervullen. Ook hotel de Twee Steden, eertijds het logement van de afgevaardigden van Enkhuizen en Alkmaar ter Generale Staten van Holland, is gebleven, nu geheel verbouwd en vernieuwd, vooral na de toevoeging aan het complex van het bekende restaurant de Twee Steden, dat met de allerbeste inrichtingen op culinair gebied kan wedijveren. Tegenover de Twee Steden is in het hoekhuis van Buitenhof en Gevangenpoort sedert 1876 gevestigd het kantoor van het kadaster en van den bewaarder der hypotheeken en scheepsbewijzen. Naast dat gebouw is reeds tientallen jaren de firma Van Stockum, de bekende boekhandel, gevestigd, die alleen het pand herhaaldelijk heeft uitgebreid, verbeterd en verfraaid, wat van een dergelijke bekende firma te verwachten was. Meer naar het Binnenhof toe, met den

Foto C. Steenbergh.

GEVANGENPOORT EN PLAATS, BIJ DEN HOFVIJVER.

rug naar den Hofvijver gekeerd, staat het nieuwe ruitersstandbeeld van Koning Willem II, dat het vroegere kleinere standbeeld van dien vorst vervangen heeft. Dit kleinere standbeeld bevond zich op het Buitenhof tusschen Gevangenpoort en de Twee Steden, waar het een leelijke hinderpaal was voor het doorgaande verkeer van Gevangenpoort naar Hofweg. Het oude standbeeld is nu in Tilburg verrezen, welke gemeente aan Koning Willem II bijzondere verplichtingen heeft. Het nieuwe standbeeld is een geslaagde kopy van het ruitersstandbeeld, dat in het groothertogdom Luxemburg, waarvan de Nederlandsche koningen tevens groot-hertogen waren, sedert jaren zich bevindt. De korte zijde van den Hofvijver, grenzende aan Buitenhof en Plaats, waar zich de Gevangenpoort, naast het Valkhuis, bevindt, is in den allerlaatsten tijd wel het meest grondig veranderd. In vroeger eeuwen liep langs deze poort de buitenste gracht naar den Hofvijver en een valbrug verschafte toegang tot het Voorplein of de Voorplaats, nu Plaats geheeten. Zoals de naam reeds aanduidt, diende het gebouw tot gevangenis en droeg eertijds de namen: 's-Gravensteen, ghevankennisse, of stokke. Slag op slag heeft het voortbestaan van de Gevangenpoort aan een zijden draad gehangen, want de nauwe poort vormde een ernstige belemmering voor het verkeer van Buitenhof over Plaats naar Vijver-

Foto C. Steenbergh.

HET BUITENHOF, MET HET STANDBEELD VAN KONING WILLEM II

berg en Kneuterdijk. Zelfs een man als Mr. G. Groen van Prinsterer, toch overigens door en door conservatief, was in zijn dagen aanvankelijk voor de slooping van dit bouwwerk en drong in de Tweede Kamer op afbraak van het gebouw aan. Het beheer van het gebouw, dat toentertijd diende voor bergplaats van wapenen en uitrustingsstukken van het regiment dragonders, ressorteerde onder den minister van Financiën, die eveneens verklaarde, dat ook hem het vervallen gebouw een doorn in het oog was en dat hij bij het bestuur der gemeente 's-Gravenhage reeds voorstellen had gedaan teneinde tot de slooping van de Gevangenpoort te komen. Hiertegen rees spoedig van verschillende zijden verzet, zoodat in 1853 het gevaar werd gekeerd en de oude poort onder de historische gedenktekenen werd opgenomen en het beheer daardoor kwam aan den toenmaligen minister van Binnenlandsche Zaken. ☞ Maar met dat al bleef de Gevangenpoort een sta-in-den-weg, zoodat in 1870 wederom in de Tweede Kamer op slooping werd aangedrongen, welke wensch men steunde met het betoog, dat dan tevens de onaangename herinnering aan den moord op de gebroeders De Witt zou zijn verdwenen. Maar men besefte gelukkig, dat het niet aan gaat uit de monumentale geschiedenis van een land bladzijden te scheuren, omdat er misschien iets opstaat, dat minder mooi is!

☞ De Tweede Kamer verwierp daarop in 1873 een nieuw voorstel om de poort af te breken, waarna men eindelijk de noodige gelden voteerde voor de herstelling van het verwaarloosde gebouw. Zooveel mogelijk herstelde men de Gevangenpoort in haar vorige gedaante. Totdat ten leste het keurslijf van dit gebouw voor het snelverkeer der twintigste eeuw te nauw werd en de Haagsche gemeenteraad besloot de oude

huizen aan de smalle zijde van den Hofvijver te ont-eigenen, waaronder zich de bekende sociëteit Place Royale bevond, een deel van den Hofvijver te dempen en een breeden verkeersweg langs de Gevangenpoort aan te leggen, waardoor deze weliswaar behouden bleef, doch het verkeer niet meer door de poort, doch langs de poort kon gaan. Na een geruchtmakend proces tusschen den Staat der Nederlanden en de gemeente 's-Gravenhage om het eigendomsrecht van den Hofvijver, is deze aan de gemeente toegewezen, zoodat eindelijk na een strijd van vele, vele jaren, de toestand is, zooals we dien thans allen kennen: een breede heirbaan voert van Buitenhof over Plaats naar Vijverberg en Kneuterdijk! ☞ Tusschen den boekhandel der firma Van Stockum en de Gevangenpoort staat het Valkhuis of de Valkerie, welk huis waarschijnlijk reeds voor of in het begin van de 14de eeuw is gebouwd, want reeds in het jaar 1316 maakt men van dit gebouw melding in de oude grafelijke rekeningen. Wat tot de jachtvermaken der graven van Holland betrekking had, was hier verzameld. In de vorstelijke manege, nabij het Valkhuis gelegen, gaf de nog jonge prins Willem van Oranje in 1668, ter eere van den vrede tusschen de republiek der Nederlanden en Engeland een grootsch festijn. Vervolgens heeft het Valkhuis dienst gedaan als koninklijke stallen, waaruit deze eerst verdwenen zijn, nadat in het jaar 1877 de tegenwoordige koninklijke stallen aan den Prinsessewal zijn in gebruik genomen. ☞ Plaats, Kneuterdijk en Vijverberg zijn nu van uiterlijk wel gansch veranderd.

De patricische huizen, die vroeger ongenaakbaar de voorbijgangers aanstaarden en deftig gesloten bleven, zijn verdwenen en hebben plaats gemaakt voor groote magazijnen en nog grotere bankgebouwen. ☞ Want de Nederlandsche haute finance heeft hier haar kantoren gevestigd, zoodat we op den hoek van Vijverberg en Kneuterdijk, waar vroeger het bekende restaurant Royal was gevestigd, dat thans naar het Lange Voorhout is verplaatst, in de richting van de Korte Vijverberg, naast elkaar vinden de gebouwen van de Nederlandsche Handel-Maatschappij, van de Haagsche bankiers Lissa en Kann en de Amsterdamsche Bank. Aan den overkant van de Kneuterdijk is het in modernen stijl opgetrokken kantoorgebouw van de Rotterdamsche Bankvereniging, waartegenover zich op den hoek van Kneuterdijk en Lange Voorhout weer de uit Rotterdam stammende bankiers R. Mees & Zoonen bevinden. ☞ De beide zeer groote en voorname kantoorgebouwen van de Nederlandsche Handels-Maatschappij en van de Rotterdamsche Bankvereniging, die beide eerst zeer onlangs in gebruik zijn genomen, zijn wel twee typeerende voorbeelden van twee geheel verschillende oplossingen voor het moderne kantoorgebouw gevonden. De Amsterdamsche naamlooze vennootschap heeft de herinne-

ring aan de oude bouwstijlen van de zeventiende eeuw volkomen weten te verlevendigen; de Rotterdamsche bank heeft het nieuwste van het nieuwe haar keuze waardig gekeurd. Het laatste gebouw is verzeen op de plek, waar vroeger Gijsbert Karel van Hogendorpgewoond heeft en in diens woonhuis heeft hij met Van Limburg Styrum en Van der Duyn van Maasdam de plannen uitgewerkt, die tot de onafhankelijkheid van het herboren Nederland in den jare 1813 hebben geleid. Waar het oude

Foto C. Steenbergh

oud- en nieuw den Haag. Op den hoek van Lange Vijverberg en Kneuterdijk (gebouw der Nederlandsche Handelmaatschappij).

pand geheel door het nieuwe bankgebouw is opgeslokt, heeft de directie van de Rotterdamsche Bankvereniging er voor zorg gedragen, dat de herinnering aan het huis der Van Hogendorp's niet geheel zou verdwijnen en een gedenksteen in den gevel laten aanbrengen. ☞ Nu hoort men vaak de verzuchting uiteten, dat beursspel en niets anders de vestiging van al deze groote financiële lichamen te 's-Gravenhage tot eigenlijke oorzaak zou hebben. Mevrouw wil zich mooier kleeden, meneer tigt graag naar sociëteit, schouwburg, of variëte, het inkomen van den ambtenaar is slechts klein, het eigen vermogen ook maar zeer gering — dan lonkt en lokt het geldduiveltje en men waagt een sommetje op prolongatie. Ongetwijfeld komen dergelijke toestanden voor, maar hoofdzaak zijn ze toch niet en ze geven voor de vestiging van de haute finance in de residentie geen afdoende verklaring. De statistiek van de vermogensbelasting wijst een andere, ons bedunkens juistere, oorzaak aan. De gefortuneerde inwoners van Den Haag zijn gezamenlijk financiële evenknieën in Amsterdam, of in Rotterdam, zoodat de groote bankinstellingen hun kostelijke en kostbare panden wel in de residentie moesten inrichten. ☞ Maar al zoo goed als alle ten offer gevallen aan de goden van onzen tijd, het meest indrukwekkende, zelfs vorstelijke huis op den Langen Vijverberg is in zekeren zin behouden gebleven, want het kolossale pand van de familie Schuylenburg is in 1896

door de regeering van het toenmalige Duitsche keizerrijk aangekocht, teneinde het Duitsche gezantschap daarin te vestigen, dat er tot heden in gebleven is, moge Duitschland al van keizerrijk tot republiek zijn veranderd. Op den Korten Vijverberg is eveneens een oud deftig huis behouden gebleven, het vroegere woonhuis van Groen van Prinsterer, waar aanvankelijk de arrondissements rechtbank was onder dak gebracht, aler deze in 1903 verhuisde naar het paleis van prins Frederik in het Korte Voorhout, en waar thans het Kabinet der Koningin is gevestigd, zoodat ook de woonstede van den ouden conservatieven Nederlandschen staatsman voor ontheiliging is bewaard.

(Wordt vervolgd).

HAGANUS.

DE ZOON.

(Slot.)

Een bijzonderheid maakt haar verwarring nog grooter: terwijl Charles z'n hand op de leuning van den stoel legt om hem wat achteruit te schuiven om er op te gaan zitten, werpt hij haar een innigen blik toe. Hij heeft tranen in z'n oogen, maar niet van verontwaardiging of toorn. Het is dankbaarheid, die hem zoo ontroert. Maar waarvoor? Voor wat hij zelf bedenkt, zonder de werkelijkheid te vermoeden. Hij merkt de verbazing van den knecht, die zijn meesteres vragend aankijkt, niet op. Hij merkt niet, dat het servet, dat hij uitvouwt, niet van hem is. Hij denkt, dat z'n moeder hem die plaats aan tafel gegeven heeft met een bedoeling, waarin hij een antwoord ziet op z'n innerlijken twijfel. Hij kan nauwelijks eten, zoo klopt z'n hart, zoo dichtgeknepen is z'n keel. De moeder kan ook niet eten. Dat misverstand, door haarzelf uitgelokt, komt haar voor als een soort fataliteit, bijna een verzet van het noodlot. Ze vreest en wenscht, tegelijk het einde van den maaltijd en de woorden, die Charles haar zal zeggen, die zij raadt, die zij leest op z'n lippen. De lunch is afgelopen. Zij geven elkaar nog geen opheldering. De jongen wacht, tot de onderwijzeres z'n broer en zusje meegenomen heeft. Eindelijk zijn juffrouw Monneron en de twee kinderen weg. De moeder is alleen met haar oudste. Charles slaat z'n armen om haar heen en zegt met tranen, die hij niet meer tracht tegen te houden en die het ge- laat van de arme vrouw

nat maken: „O, dank u, Mama, dank u nog wel...” „Maar waarvoor?” vraagt ze. „Ja,” vervolgt hij, zonder haar den tijd te laten meer te zeggen. „Dank u, dat u mij die plaats van Vader aan tafel heeft gegeven, nu wij vandaag uit den rouw zijn gegaan... U weet niet hoe goed u mij gedaan heeft, Mama. O, ik moet eens heel vertrouwelijk met u praten,” dringt hij aan. „Al een poosje was ik zoo bang, dat je... O, vergeef me...” En in dien overgang van „u” op „je” legde de heftige jongen al de wilde onstuimigheid van z'n kinderliefde, gerustgesteld, helaas, door een vergissing. — „Ja, ik was bang, bang dat je op een goeien dag plan zou krijgen — je moet er niet boos om zijn, als ik je alles zeg, want die angst is nu immers over — om te hertrouwen... Je bent zoo jong, zoo mooi en ik heb dit jaar al drie van de moeders van m'n vrienden hun een tweeden vader zien geven... En toen je me zoo straks daar tegenover jou aan tafel gezet hebt, begreep ik, dat je in mij gelezen hadt. Je hebt me willen zeggen: „Vervang hem tegenover je zusje, je broer, tegenover mij...” Hem vervangen, die zoo knap, zoo goed, zoo edel was, dat zal ik niet kunnen. Maar ik beloof je plechtig het te zullen probeeren...” En terwijl de jongen, die

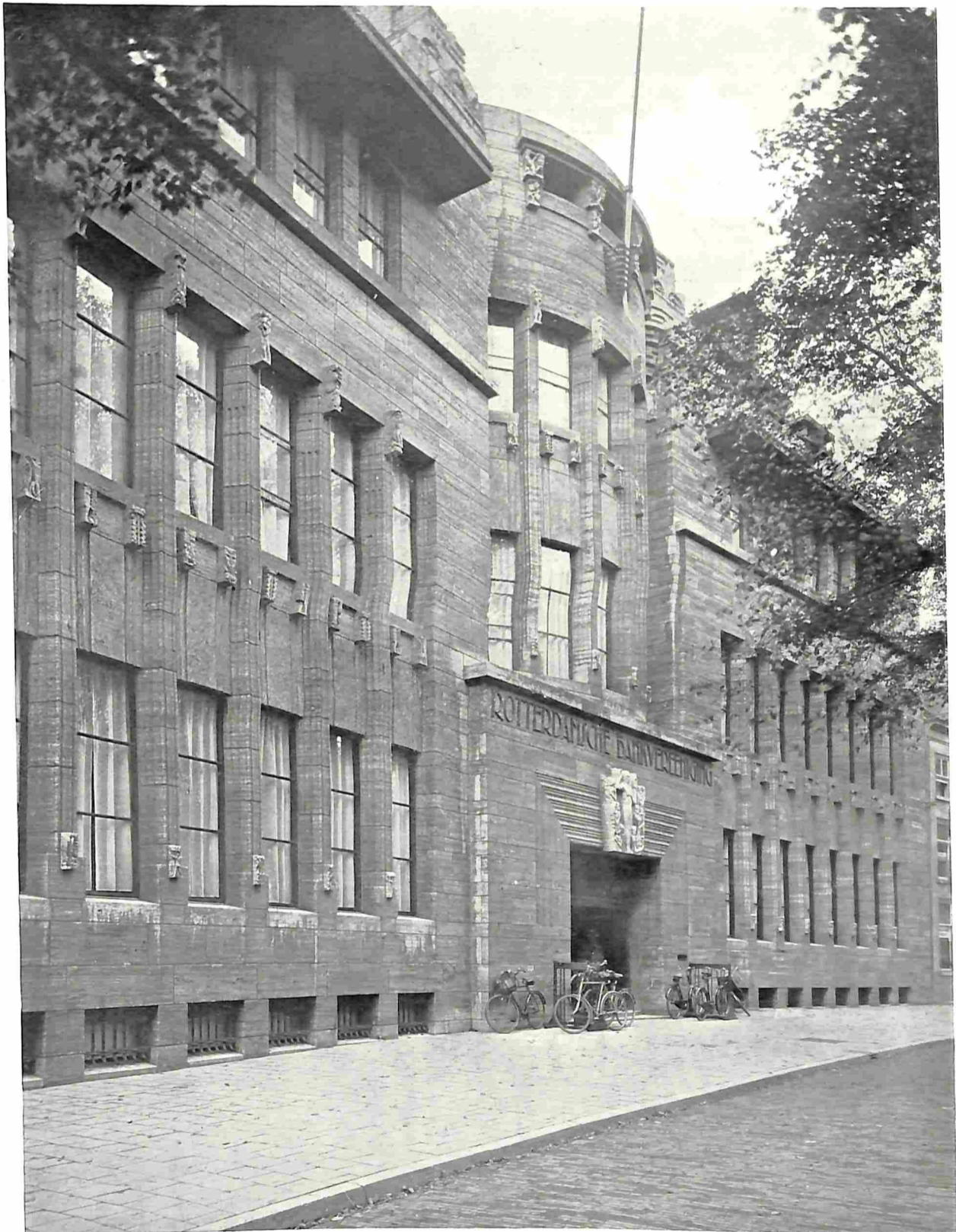

Foto C. Steenbergh.

OUDE- EN NIEUW DEN HAAG.
GEBOUW DER ROTTERDAMSCHE BANKVEREENIGING AAN DEN KNEUTERDIJK.

gewoonlijk zoo gereserveerd was, in een opwelling van dankbaarheid, de geheime wonde van z'n hart blootlegde, die afgodische vereering voor z'n gestorven vader, dien angst, dat een vreemde in den huiselijken kring zou indringen, was het de moeder alsof het bloed in haar aderen verstijfde. Opeens zag ze met een verschrikkelijke duidelijkheid de toekomst voor haar ontsluitend. Als zij toegaf aan de liefde, die de volle bekoring van haar vijf-en-dertig jaren aan Georges Foucault geïnspireerd had, als zij over eenige minuten „ja” antwoordde op z'n aanzoek, brak zij voor altijd met haar zoon. Nooit zou dit kind met z'n intens gevoelsleven, voor wien z'n vader bleef leven, de indringing van den tweeden man toestaan. Het onvermijdelijk conflict was als 't ware gesymboliseerd in dat kleine voorval met de plaats aan tafel. De moeder zou, als ze dit verzet van haar zoon negeerde, den ander bij de maaltijden tegenover haar moeten laten zitten, in den stoel, dien Charles zich met zoo'n teedere innigheid voor de nagedachtenis van den vorigen bezitter had toegeëigend. Ze voelde plotseling, dat het haar onmogelijk zou zijn de oogen te verdragen van den jongen man, als hij uit dien zetel verjaagd was, die rechtens hem toekwam, den oudste, den naamdrager en waardig het te zijn!... Op dit oogenblik, terwijl ze streed, verscheurd werd tusschen de toekomst en het verleden, tusschen haar verlangens naar liefde en haar moederlijk gevoel, deed haar een ruk aan de bel, dien ze meer raadde dan hoorde door de deuren heen, zich losmaken uit de armen van haar zoon, dien ze tegen haar borst gedrukt hield. Ze had zich niet vergist. Een paar seconden later kwam de knecht vragen of Mevrouw Mijnheer Georges Foucault kon ontvangen. Charles maakte even een beweging om weg te gaan met een ruwheid, die op zichzelf al een bekentenis was. „Blijf,” zei Mevrouw Ligier tegen hem op gebiedenden en smartelijken toon, terwijl ze z'n arm nam. Toen zei ze tegen den knecht: „Zeg aan Mijnheer Foucault, dat ik hem onmogelijk kan ontvangen en dat ik hem wel zal schrijven.” En toen zij weer alleen was met haar zoon, zuchtte ze, terwijl ze hem opnieuw harts-tochtelijk kuste: „Nee, ik zal nooit hertrouwen. Ik zal jullie geen anderen vader geven. Ik wil niet, dat jij door mij lijdt. Ik wil het niet... Jullie bent me genoeg en ik zal jullie genoeg zijn.” Ofschoon ze leed tot in 't diepst van haar ziel, had ze nooit een grootere vreugde ondervonden. Toen ze de oogen van haar zoon zag, terwijl ze tegen hem sprak, drong het tot haar door, dat het instinct van dit kind alles begrepen had!

PAUL BOURGET.

EGELSKOP.

(SPARGANIUM RAMOSUM HUDS).

De Egelskop groeit in slooten en plassen, tusschen lisch en zegge in. 't Is een merkwaardige plant wat bloemen en bloeiwijze betreft en werkelijk wel waard, er even bij stil te staan. De bloempjes staan n.l. gerangschikt in kogelronde hoofdjes. Vooral de stamperbloempjes met de afstaande, frisch witte stijlen trekken de aandacht. Als deze uitgebloeid zijn, de stempels verschrompeld, dan gaan de daarboven geplaatste meeldraadbloempjes open, die in haar mooiste periode fraaie, teere bolletjes vormen. De ongelijktijdige rijpheid van meeldraad- en stamperbloemen moet beschouwd worden als een voorziening ter voorkoming van zelfbestuiving en bevordering van kruisbestuiving. Als we zien, met welk een gretigheid onze plantkundeboeken jacht maken op verschijnselen bij de planten, die er op wijzen bepaalde inrichtingen ter voorkoming van zelf- en ter bevordering van kruisbestuiving te zijn, dan zou de leek daaruit opmaken, dat zelfbestuiving uit den boeze is. Moet dit in 't algemeen, tot op zekere hoogte ook aangenomen worden, opgemerkt moet ook worden, dat bevruchting door zelfbestuiving veel en veel meer voorkomt, dan men met het oog op 't bovenstaande zeggen zou. Evenwel, de inrichting bij de Egelskop zal moeilijk anders verklaard

kunnen worden, dan bedoeld als ter voorkoming van zelfbestuiving.

RUIMTE IN DEN TUIN.

RUIMTE! Een groot terrein maakt men klein door het in gedeelten te versnipperen. Waarom doet men dat, terwijl men een besloten, beknopten tuin probeert groter te doen schijnen dan zij is? Hoe komt men zóo inconsequent, terwijl men toch de grooten tuin gesteld, er het kan zijn dat de eischen, aan den grooten tuin gesteld, er toe leiden en dat men opoffert den uitgroei van boomen, van coniferen, van sparren, van al wat rijk en sterk is, en het kleine daartegenover neemt en den voorzichtigen groei kiest. Het kan zijn dat men inplaats van het rustige grastapijt in zijn breedte en lengte inboet voor een omheinden tuin, liggende te midden van het verdere terrein. Het is een groot ding om de ruimte op te geven, men moet zich wel bedenken eer men dat doet. Waar gaan niet de gedachten heen om haar te ontmoeten in gezien werk? Zeker in den zoogenaamden landschappelijken aanleg; maar niet bij een vijfertje en een bergje, niet bij imiteeren. Maar op een bordes, een parterre desnoods, met contact, hoewel niet zonder even gebied te hebben bepaald, met een wijd verschiet. Breede grasvelden die, zacht naar beneden hellend, brengen ver, ver in rustig gaan voor de oogen naar den horizon. Grasvelden zoo breed dat de terzijde staande aanduidingen van die breedte, de hooge boomen zijn, de opgaande struiken en hunne schaduwen, die de zon legt op de gazons. Ruimte! Dat kan er ook zijn zonder uitzicht, als er maar de goede verhouding is van de lengte, de breedte, de hoogte en een afsluiting die voornaam genoeg is. In die tuin is er zeker ruimte, in het „dal” gegraven tusschen eiken hakhout en nu geworden een zeer lang en breed pad met aan weerszijden de opgaande randen vol bloemen, begrensd door bijzondere heesters van niet te hoogen groei. Het is zoo'n groote afstand, de lengte, van de binnenkomst tot aan het hooger gelegen huis, dat een versierend motief van een bron aan het eind ter nauwernood aan het begin waarneembaar is, maar als een verrassing bij het naderkomen duidelijker wordt. Zoo kan de ruimte liggen in beslotenheid en kan men er ademen, vrij uit. Waarom is het nu dat men kleeneerend te werk gaat? Wel, wanneer de gestelde eischen tegendeelen van elkander zijn, een moestuin — een bloementuin — een boomgaard — een begrenzing van oude geleide vruchtboomen. Het is dan, dat men de bloementuin als sieraad plaatst, gevat in het groen der heggen, temidden of terzijde van den grond bestemd voor de groente. Het is dan dat de appels en de perelaeren hun eigen

plaats verkrijgen en met den bloei over de heggen prijkend en kijkend toch niet te zeer in de directe nabijheid zijn. De kruiden, zij zullen in het rabat voor de spalieren geurige reuke geven en het zal er zijn als in de oude kruidtuinen. — En hoe zal het er met de ruimte zijn? Dat zal de kunst wezen alles zoo te ordenen dat men niet de onrust op zal voelen komen om een te veel; dat men doorkijken zal kunnen vinden die de volle breedte en de volle lengte aanduiden van het terrein.

TINE COOL.

MODEGRILLEN.

In „The Graphic” van 1 Februari 1873 komt een plaat voor met het onderschrift: „Onze Grootmoeders”. Aan een theetafel zitten heel gezellig vier jonge dames, van wier kapsel de hedendaagsche meisjes stellig zouden schrikken. Het bestaat uit een hooge berg van haar, rijkelijk met poeder bestrooid en voorzien van wat ieders smaak haar ingaf. Zoo heeft de eene een groen boschje met vogeltjes en vogelnestjes boven op haar hoofd en een andere een schip met volle zeilen. Zij hebben hare gezichten hier en daar met zwarte moesjes versierd, meestal in den vorm van maan-

Foto J. Vijverberg.

EGELSKOP.

tjes en sterretjes. Het meisje, dat blijkbaar over de grootste fantasie beschikte, heeft boven haar linkeroog een rijtuig met vier paarden geplakt. $\text{\textcircled{N}}$ Indien de bewering, dat de oude modes weer terugkeeren, waarheid bevat, zal deze; dunkt mij, wel in zooverre gewijzigd worden, dat we misschien binnenkort de dames zullen zien verschijnen met een up to date limousine of een sierlijke tweedekker op het voorhoofd!

A. W. FRANCKEN.

GAROET.

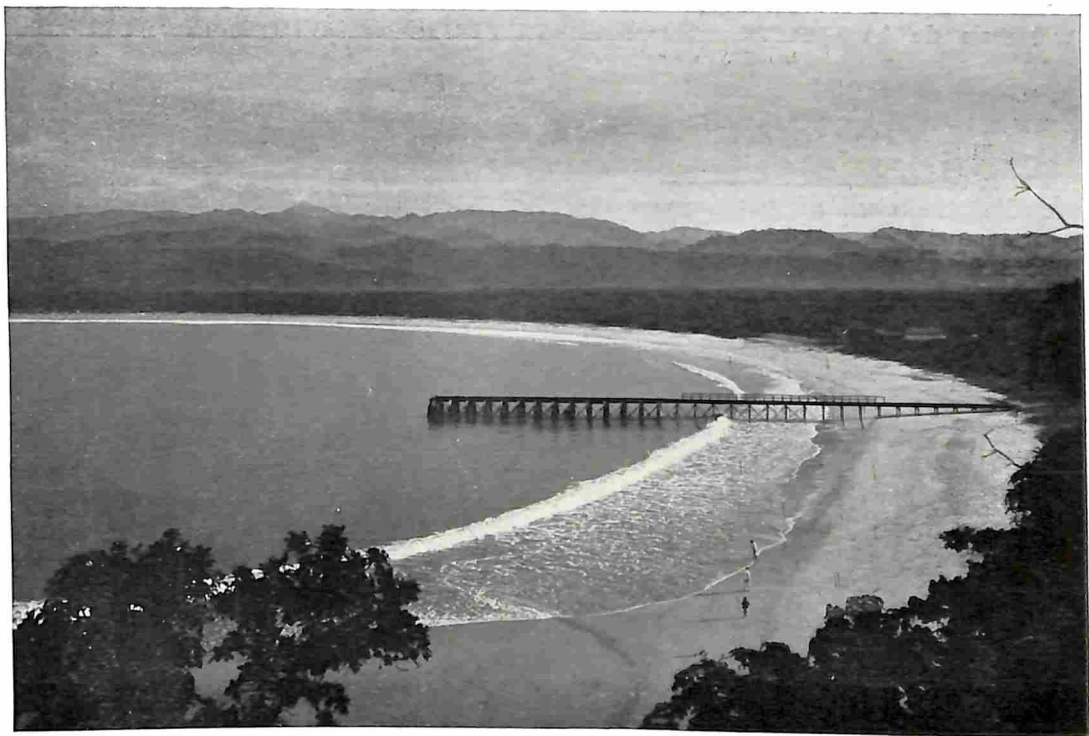
ZELDEN is de schoonheid van Java grootsch, maar lieflijk is zij overal. In enkele streken zijn schoonheid en grootscheid vereenigd, zoo b.v. in de Preanger, het bekoorlijke Java bij uitnemendheid; de groene bergen zijn er zachtglooiend van lijn, soms ook grillig gekamd. Maar wat dit bergland geheel eenig maakt, dat is de arbeid van den Javaanschen landman: de luchtweerspiegelende bergsawah's. $\text{\textcircled{N}}$ De spoorreis van Bandoeng naar Garoet, aan den voet van den Goentoer, den Donderberg, in het hoogste van Garoet gelegen, is een der aan schoone uitzichten rijkste, welke men ter wereld kan maken. Het binnenrijden van de hoogvlakte is een der treffendste momenten op de spoorreis door Java; vooral in den tijd, dat de lichtgroene padi pas uit de spiegelende watervlakten opsteekt. Rechts sluit de zware bergmassa van den Goentoer het landschap af, links rijzen steil de twee merkwaardig regelmatige kegels Kalèdong en Haroemèn, door Holle de Luiardsbergen genoemd tot leering van wie den Javaan voor lui houden mocht. Garoet, gelegen aan de Tji Manoek is, ook door den aanleg der spoorlijn, in de laatste jaren sterk vooruitgegaan. Vóór 1812 was 't een onbeduidend dorp, toen werd het de regentzetel. Het heeft een mooie aloen-aloen (dorpsplein), mooi door den sierlijken vorm der waringin's in het midden en door het monumentale van de nieuwe moskee. De meeste Inlandsche wijken zien er welvarend uit; voor den binnenlandschen handel is Garoet een belangrijk centrum. Ook de Europeesche wijk, vooral langs de twee gekruiste hoofdwegen zich uitstrekkend, is zeer vergroot. Een aantal uitmuntend ingerichte hotels maken Garoet tot een alom bekend en geliefd herstellingsoord voor West-Java. $\text{\textcircled{N}}$ Het middendeel der vlakte, waarop de plaats is gelegen, is het chaotisch terrein der verwoestingen van den Goentoer. Duizenden heuveltjes bedekken het als overblijfsels van reusachtige bergstortingen. De grootste, tot 100 M. hoog, liggen in 't Zuidwesten, en omsluiten eenige schilderachtige, vredige meertjes, waarvan het Zuidelijkste, Siteo (meer) Bagendit, het grootste is. Dit meer, zegt Maurits Wagenvoort, is van haast bedwelmende lieflijkheid. De menschen, die er omheen wonen in dorpjes van lichte bamboehuizen, behoeftige visschers en landbouwers, hurken zoodra het paardengetrappel van een rijtuig of het getoeter van een auto de komst van bezoekers heeft aangekondigd, met bloemen in de hand, neer aan den weg, stil, sprakeloos, opziende slechts met smeekenden blik. Aan den oever van het meer begroet een „angklong"-orchest den bezoeker met zachte spraken. Hij behoeft geen zachte te spreken. Hij wordt op twee holle boomstammen —

SITOE (MEER) BANGENDIT BIJ GAROET.

het vaartuig der visschers van het meer — een bamboetentje geschoven, en daarin een leunstoel gezet. Hij behoefte slechts op te stappen, vier knapen zullen hem doen spelevarens op het doorschijnende watervlak De vulkanen om den lichtblauwen waterspiegel zijn met witte wolflarden omneveld; geen geluid dan het watergeplasp tegen de langzaam voortglijdende cano's, dan, aan de overzijde, het weemoedig geklik-klak van een andere „angklong", onzichtbaar, samenvloeiende met het maatgeklank van de neerghurkte groep aan den oever. Dit alles bezit een zoetheid van haast bedwelmenden weedom . . . Aldus Wagenvoort, en hij overdrijft niet! $\text{\textcircled{N}}$ Even benoorden den oorsprong van de Tji-Manoek naderen de hellingen van den Tjikorai dicht tot die van den Papandajam, en heeft de rivier een diep, steilwandig dal tusschen beide uitgegraven. Met den Goentoer en den aan den Oostelijken oever gelegen bergreus, den Galoenggoeng, vormen Papandajan en Tjikorai een kring van wachters, waardig om de bekoorlijke bergfee, Garoet, in bescherming te nemen.

CH. DUMONT.

JAVA'S ZUIDKUST BIJ PAMEUNGPEUK, TEN ZUIDEN VAN GAROET, MET STEIGER VOOR DE SCHEPEN DER KON PAKKETVAARTMAATSCHAPPIJ. DE EENIGE AANLEGPLAATS VOOR SCHEPEN AAN DE ZUIDKUST DER PREANGER.

Het R.K. Oude-Armenkantoor te Amsterdam.

W ANNEER men het hieronder afgebeelde poortje aan de Keizersgracht, eenige huizen ten Noorden van de Runstraat, doorgaat en het binnenpleintje oversteeft, komt men aan een gebouwencomplex, dat tusschen Keizers- en Prinsengracht een langwerpige open plaats omsluit, en dat sinds anderhalve eeuw het R. K. Armenkantoor is. Men bevindt zich dan op een plek, waar een voornaam stuk Amsterdamsche, ja Nederlandsche cultuurgeschiedenis zich heeft afgespeeld. Immers van 1617 tot 1772 was hier nagenoeg de eenige plaats in onze stad, waar het uitgaande publiek heen kon trekken, om te genieten van de edele tooneelspeelkunst. ☞ Toen in 1617 Gerbrand Adriaanszoon Bredero en dr. Samuel Coster de Kamer „In liefde bloeyende”, de z.g. Oude Kamer, verlieten, stichtten zij op het boven aangeduide terrein een houten gebouw, dat zij de „Duytsche Academie” noemden, omdat de bedoeling was, dat daarin, behalve tooneelvoorstellingen, ook cursussen zouden gegeven worden in verschillende wetenschappen, en wel in de landstaal. Het was

duis een soort volksuniversiteit, maar al heel spoedig deed het gebouw alleen dienst als schouwburg. Het stond achter de woonhuizen van de Keizersgracht en was slechts door een nauw poortje te bereiken. Nadat Bredero overleden was en Coster zich geheel aan de medicijnen was gaan wijden, werd de Academie in 1622 verkocht aan het Weeshuis. De volgende tien jaren werd nu het gebouw bespeeld door de Brabantsche Kamer, die zich evenwel ook de Academie ging noemen. In 1632 verenigden zich de beide nu nog be-

staande rederijkerskamers. Het blazoen der nieuwe Kamer bestond uit de bijenkorf van Coster's Academie, omgeven door den egelantiertak der Oude Kamer, en van de beide zinspreuken maakte men deze nieuwe: „Door ijver in liefde bloeyende”. Aangezien de Oude Kamer altijd gespeeld had ten profijte van het Oude Mannenhuis, trof het Weeshuis in 1635 met het eerste gesticht een overeenkomst, waarbij een derde van het erf en het getimmerte aan het Oude Mannenhuis verkocht werd. Beide Godshuizen waren dus nu samen de eigenaar van den eenigen Amsterdamschen schouwburg, en de magistraat zorgde zooveel mogelijk, dat zij het monopolie behielden. Vreemde gezelschappen moesten daarom wel eens hun vertoeningen geven op Buiksloot. De inkomsten waren voor de twee gestichten niet gering en beliepen in den bloeitijd wel bijna / 10.000.— per jaar. ☞ In 1637 lieten regenten der Godshuizen de houten Academie afbreken en op dezelfde plek door niemand minder dan Jacob van Campen een veel ruimeren steenen schouwburg bouwen. Dezen schouwburg bereikte men door het thans nog bestaande poortje, terwijl ook nog het voorpleintje en het voorste gebouw uit dien tijd over zijn. Op de architraaf boven de poort stond in vergulde letters het bekende gedichtje van Vondel:

De wereld is een speeltooneel,

Elck speelt zijn rol en krijgt zijn deel.

☞ Ook op verschillende andere plaatsen vond men verzen

van Vondel. Het plan was, om op tweeden Kerstdag 1637 den schouwburg in te wijden met het gelegenheidsstuk van Vondel „Gijsbreght van Aemstel”, maar, doordat de kerkeraad der gereformeerde gemeente bezwaar maakte tegen een „verthooning van de superstitien van de paperye als misse en andere ceremonien”, hetgeen echter niets dan een vertraging tengevolge had, had de inwijding eerst plaats op Zondag 3 Januari 1638. ☞ De eerste jaren waren een tijdperk van grooten bloei voor den schouwburg en ook voor de vaderlandsche dramatische kunst. Behalve de oudere stukken van Hooft en Bredero werden nu ook opgevoerd naast de reeds genoemde „Gijsbreght”: „Elektra”, de drie „Joseph'en”, „Leeuwendalers”, „Lucifer”, „Jephta”, enz. van Vondel. Aanzienlijke personen, als Frederik Hendrik, de koningin van Polen, de prinses royale e.a. vereerden den schouwburg met een bezoek, waarbij het gewone publiek dan altijd geweerd werd. Het toenmalige publiek toonde zich dan ook niet altijd van den beschaafdsten kant. Bij Justus van Effen kan men lezen, hoe er werd gepraat, gerookt, met doppen en schillen geworpen, enz. Ook werd er druk gevrijd, waartoe de loges, aanvankelijk van „schuilgordijntjes” voorzien, ook wel uitnodigden. ☞ In 1664 en 1665 had er een aanzienlijke verbouwing plaats, waarbij de tooneelzaal meer dan twee maal zoo groot werd gemaakt. Ook het tooneel werd veranderd, ingericht naar Italiaanschen trant, bovendien voorzien van schitterende requisieten, waaronder zelfs van de Laresse, Troost en De Wit, en ook van allerlei machinerieën als „kunst- en vliegwerken”. Men kon zich nu gaan wijden aan drama's „à grand spectacle”, zoals Mazarin ze te Parijs had geïntroduceerd. ☞ Het bezoek, dat stadhouder Willem V met zijn gemalin in 1768 aan den schouwburg bracht, waarbij voor het vorstelijk paar en zijn gevolg een prachtige tent was opgericht, was een der laatste evenementen in de aan-

Foto C. Steenbergh.

POORTJE VAN HET R.K. OUDE-ARMENKANTOOR AAN DE KEIZERSGRACHT TE AMSTERDAM.

emoties zoo rijke geschiedenis van het Amsterdamsche tooneel. Den 11den Mei 1772, tijdens de opvoering van „De Deserteur”, terwijl de zaal geheel uitverkocht was, brak er een brand uit, die in weinige uren het geheele gebouw, behalve het voorhuis en de voorpoort, in de asch legde. Achtien personen kwamen daarbij om het leven, waaronder eenige zeer aanzienlijke Amsterdammers, als De Neufville, Van Lennep en zijn vrouw en mevr. Teixeira de Mattos, die, naar men zeide, dien avond voor een waarde van / 20.000.— aan juweelen had aangehad. De predikanten lieten niet na, de ramp, die nog diepe sporen in de literatuur en in de traditie heeft nagelaten, als een Godsgericht aan te merken, en te ijveren tegen herbouw. Dit kon niet verhinderen, dat reeds in 1774 een nieuwe, nu weer houten, schouwburg op het Leidscheplein werd geopend, gebouwd op gemeenschappelijke kosten der twee gestichten en de stad. ☞ Het erf met wat er op was blijven staan werd nog in 1772 voor / 27.500.— verkocht aan regenten van het R. K. Oude-Armenkantoor, dat tot nu toe gevestigd was geweest in een huis aan den Nieuwezijdsachterburgwal bij de Heisteeg. De poort aan de grachtzijde bleef met eenige wijzigingen bestaan, het voorhuis, dat wel gespaard was gebleven, maar toch zeer veel te lijden had gehad, werd gerestaureerd, en de vroegere „bak” van den schouwburg, wij zouden zeggen: de parterre, werd als een open langwerpige binnenplaats uitgespaard en om-

ringd door de noodige lokalen van het Armenkantoor. Aan de beide breedtezijden van de binnenplaats werden aardige poortjes opgericht, waarvan er op blad. 240 één afgebeeld is, met chronogrammen van den regent Joannes Franciscus Delsing, die, zeer terecht, een parallel trekken tusschen de oude en de nieuwe bestemming van het gebouw: verzorging o.a. der ouden van dagen. ☼ De regentenkamer van het kantoor, gelegen op de eerste verdieping van het voorhuis, bevat zeer vele bezienswaardigheden, waaronder de fraaie haard en de prachtige schoorsteenmantel met een „grauwtje” van de Wit, gedateerd 1754, voorstellende de geschiedenis van het „penningske der weduwe”, het meest de aandacht trekken. Sinds 1919, toen de armverzorging overging aan de parochiale armbesturen, worden hier alleen nog maar het St. Jacobsgesticht en een aantal hofjes geadmistreerd. Aan een vroegere periode, toen hier nog uitdeelingen plaats hadden, herinnert een gedicht, op een houten bord geschilderd, dat aanvangt met de volgende teekenachtige verzen:

„Draagt zorg, o Armen! dat ge el-
[kaar hier dringt noch stoot,
„Zijt stil, misleidt ons niet door on-
[regmatig klagen”.

☼ Evenals de regenten van het Maagdenhuis waren ook die van het Armenkantoor altijd zeer aanzienlijke ingezetenen. We noemen slechts mr. Lucas Pompejus Occo, een lid van het beroemde, thans uitgestorven, geslacht Occo, dat zich in de vijftiende eeuw hier vestigde, en zich vereeuwigd heeft in het „Gebouw van Barmhartigheid” aan de Nieuwe Keizersgracht.

J. Z. KANNEGIETER.

DE LAAN.

Die laan heeft, als mijn leven,
Haar lichte en donk're zij:
Komt zon door 't loof gedreven,
De schaduw schuilt er bij.

En toeft zij in het duister . . .
Aan 't einde straalt 't verschieft . . .
Illusie, schoon van luister,
Die 'k droom in stil verdriet.

Door 't loover zendt de zonne
Haar sprankeltjes van licht . . .
Een troost, die heeft ontgonnen
De hoop, die mij verlicht.

Die laan heeft, als mijn leven,
Haar lichte en donk're zij . . .
Komt vreugde eens om me zweven,
Toch blijft me 't lijden bij.

ROSA CORTHAUTS.

KONINGEN IN BALLINGSCHAP.

door CHARLES G. D. ROBERTS.

(Vervolg).

16)

DIKWIJLS moest Horner hem verdrijven om zijn aandeel aan het feest te redden uit de klauwen van het vraatzuchtige jong. Wat het wijfje betreft, dit bleef steeds achterdochtig. Van het bovenste plateau af, waar zij haar zorgen wijdde aan het andere jong, placht zij haar bedreigingen en verwenschingen neer te krijschen, doch nimmer waagde zij het dichterbij te komen. ☼ Een heele week lang waren de leege uren met hun licht en duisternis heengegleden over de piek, vóór

Horner zich wel genoeg begon te voelen om de afdaling te wagen. Zijn arm en schouder waren bijna genezen, doch niettegenstaande onophoudelijk wrijven en het erop leggen van vochtige aarde, bleef zijn been vrijwel onbruikbaar. Hij kon niet hebben dat zijn gewicht er ook maar een oogenblik op rustte. ☼ Zijn eerste poging om zich te laten zakken toonde hem dat hij niet te veel haast moest hebben. Eerst bijna een week later, na herhaalde pogingen om den steilen wand boven zich te be-

klimmen, voelde hij dat hij in staat was de vreeselijke steilte onder zich af te dalen. Toen dacht hij aan het arendsjong, aan zijn onwilligen en diepbeledigden gevangene en redder! Na een verwoeden strijd, waarvan zijn armen en beenen nog maanden daarna de sporen droegen, slaagde hij erin den vogel nogmaals te vangen, en onderzocht hij den gewonden vleugel. Deze was niet gebroken; en hij zag dat zijn eigenaar na verloop van tijd zeer goed zou kunnen vliegen, misschien wel even spoedig als zijn meer fortuinlijken broeder boven in het nest. Na zich hiervan vergewist te hebben maakte hij alle banden los, en sprong achteruit om bek en klauwen van het ontentbare jong te ontgaan. Zonder eenige verbazing aan den dag te leggen over zijn zoo plotseling herwonnen vrijheid, hupte de arend weg naar het andere einde van het plateau, en Horner, na zijn onschatbare hemd weder te hebben aangetrokken, begon de afdaling van den berg, dien hij, eenige weken tevoren zoo overijld beklommen had. Toen hij zich over den duizelingwekkenden rand liet zakken, keek hij op en zag den mannetjesarend langzaam boven zich rondkringelen met die oude uitdaging in zijn strakke, gouden oogen. „Jij hebt 't gewonnen!” zeide Horner, terwijl hij den onverstoorebaren vogel een ernstigen groet toewuifde. „Maar je bent 'n gentleman, en ik dank je voor je gastvrijheid”. ☼ Het was nog vroeg in den morgen toen Horner de afdaling begon. Het was schemer toen hij het meer bereikte en zich op den grond, naast zijn kano neerwierp, uitgeput van vermoeienis, pijn en zenuwspanning. Van oogenblik tot oogenblik, waarin alles scheen te wankelen en hij zich flauw en uitgeput voelde, hadden de zwijgende diepten onder hem naar hem geklauwd, alsof de machten der eenzaamheid en die van de piek hem slechts zoo lang hadden gespaard om hem tenslotte toch nog onverbiddeijk te verpletteren. Eindelijk, meer door de onverzettelijke wilskracht van den menschelijken geest dan door

iets anders, had hij overwonnen. Maar nooit daarna kon hij zonder huiveren terugdenken aan die vreeselijke afdaling. Nog drie dagen lang kampeerde hij aan het meer, om weer op krachten te komen en zijn zenuwen te stalen, voor hij zijn reis weder aanving naar de nederzettingen, de onstuimige rivier af. En vele malen per dag wuifde hij een groet omhoog naar dien grooten, witkoppigen, onverschilligen vogel, die daar hoog in het blauw kringen beschreef, of van zijn hoogen wachttorens af op den pijnboom naar de zon zat te staren.

HET R.K. OUDE-ARMENKANTOOR. SCHOORSTEENMANTEL IN DE REGENTENKAMER.

DERDE HOOFDSTUK.

Twee of drie jaar later moest Horner toevallig een groote stad bezoeken, vele honderden mijlen van de grijze piek. Hij had het toezicht op een inzending kanoe's, sneeuwschoenen en andere typische producten van zijn wouden-minnende landgenooten. Den eersten morgen dat hij vrij was wendde hij bijna instinctmatig zijne schreden naar de lommerrijke tuinen waarin de stad eigenaardige gevangenen hield, ongetemde bannelingen uit de wildernis, onverzoenlijke vijanden, bedekt met bont, huid en veer, opdat de menigte door de tralies heen hen kon aangapen. ☼ Hij dwaalde doelloos langs eenige er ietwat belachelijk en schaapachtig uitzierende herten die hem geen belang inboezemden, en kwam plotseling aan een omrasterde ruimte waarin zich een mannetjeseland, twee wijfjes en een eenjarig kalf bevonden. Het kalf zag er onbehouwen uit en volkomen tevreden met zijn omgeving. De koeien waren aftands en door de mot aangetast doch goed doorvoed. Om hen bekommerde hij zich heelemaal niet. Doch de stier, een prachtig, zwart-geschouderd dikbehaard dier, welks nieuw gewei juist begon op te bulten uit zijn zware voorhoofd, wakte zijn warme belangstelling. Het prachtige, er gemelijk uitzierende dier stond weliswaar temidden van zijn gezin, doch verhief er zich hoog boven, scheen zich niet bewust van hun bestaan. Hij hield zijn langen, gevoeligen snuit hoog geheven om een briesje op te vangen dat koelte aanwuide van het Noorden uit, en, naar Horner zich verbeeldde, zagen de halfgesloten oogen niet het draad der omheining, doch de koele, zwart-groene dennenstruiken van het Noorden, het gras der winderige kale vlakten, de breede waterlelieladeren die dreven in het beschutte kreekje, en het groote meer welks water rose glansde in het licht der ondergaande zon. ☼ „'t Is schande", gromde Horner, „om zoo'n beest opgesloten te houden in 'n kippenhok van zeven bij negen!" En hij liep door met een gevoel alsof hij zelf een gevangene was, en plotseling voelde hij heimwee naar de sparrewouden thuis. In deze stemming was het dat hij kwam aan de groote kooi met haar koepeldak, die de haviken en adelaars bevatte. Het was een rommelige, vuile plaats, met een paar er unheimisch uitzierende doode boomen, die er in overeind stonden om de gevangenen 't idee te geven dat zij vrij waren. Horner keek er vluchtig naar en haastte zich toen verder, woedend als hij was te zien, hoe deze avonturiers der hemelen met hun machtige wicken gedoemd waren tot een zoo vreeselijke eentonigheid. Doch juist toen hij tegenover het einde der kooi kwam, bleef hij staan, eigenaardig geroerd. Hij had een grooten, witkoppigen adelaar in het oog gekregen die rechtop en stil op een dooden tak vlak bij de tralies zat, en er onafgebroken doorheen staarde, niet naar hem, maar recht in de zon. „Allemachtig! Nee, dat kan niet! D'r zijn millioenen kaalkoppige arenden in de wereld!" mompelde Horner ontvreden. ☼ Het was de rechterkant van den kop van den vogel die naar hem toegekeerd was, en deze was natuurlijk sneeuw wit. En al even ongerijmd was het, zooals Horner tegen zichzelf zeide, te denken dat deze ernstige, onbewegelijke gevangene die daar

door zijn tralies naar de zon zat te staren, zijn oude vriend van de kale piek kon zijn. Maar toch was er iets in zijn hart dat dit idee niet wilde loslaten. Als de vogel maar eens even den kop wilde omwenden! Ten laatste stak Horner twee vingers tusschen zijn lippen en floot zoo doordringend, dat iedereen hem afkeurend aankeek, en een politieagent er zoo terloops even heendrentelde om te zien of iemand ook om hulp had gefloten. Doch Horner was zich niet in het minst bewust van de belangstelling die hij had gewekt. Op zijn schrille fluiten had de arend heel langzaam en bedaard den kop gewend en keek hij hem recht aan. Ja, daar was die vreemde, zwarte streep boven het linker oog, en daar ook, onverzwakt door nederlaag en gevangenschap, die oude blik vol uitdaging! ☼ Horner had wel kunnen huilen van medelijden en medegevoel en heimwee. Die lange dagen op de piek, vol pijn en ver-

blindend helle zon, toen de wind hem teisterde en de eenzaamheid hem kwelde, en deze groote, kalme vogel hem in leven had gehouden, stormden nu weder terug in zijn geest. „Nou, ouwe jongen!" mompelde hij, terwijl hij zich zoover mogelijk over de ijzeren stang heen boog, „je bent je ouwe fut nog niet kwijt! Ik zou wel es willen weten wie je zoo gemeen getraceerd heeft. Maar zit nou maar niet te piekeren. Ik haal je d'r wel uit, al kost 't me 'n jaar loon! Let maar es op!" En met zijn mond in een vastberaden streep getrokken wendde hij zich om en liep met groote passen den dieren-tuin uit. Als hij er iets aan doen kon, bleef die vogel hier geen nacht meer! ☼ Horner had zijn zinnen hier op gezet, maar hij begreep de moeilijkheden die hij te overwinnen zou hebben, niet. Eerst kwam hij als tegenover een steenen muur te staan door het eenvoudige en onomstootelijke feit dat de vogel niet te koop was, tegen welken prijs dan ook. En hij ging dien avond naar bed, woedend in zijn teleurstelling. Maar bij zijn pogingen en woedende protesten had hij zich een deel van de geschiedenis met den arend laten ontvallen — en dit werd als iets belangwekkends aan den president van het genootschap, dat het beheer over de tuinen had, megedeeld. Op dezen man, die een echt natuur-beminnaar en geen louter

droogstoppelige catalogus van beenderen en tanden was, had het verhaal diepen indruk gemaakt, en nog vóór Horner had kunnen besluiten of hij een „habeas corpus" bevelschrift voor zijn gevangene vriend zou aanvragen, of in de kooi inbreken, ontving hij een brief, waarin hem verzocht werd eens bij den president op kantoor te komen. Het resultaat van dit onderhoud was dat Horner er stralend uitkwam, eindelijk overtuigd dat er in de stad zoowel als op het land nog wel menschen wonen die de dingen begrijpen en een hart hebben. Hij was overeengekomen aan het genootschap te betalen wat het kosten zou om den gevangene te doen vervangen door een nieuw exemplaar, en in zijn zak had hij een bevel tot onmiddellijke invrijheidstelling van den arend, die aan hem moest worden overgegeven. Voor den practischen „backwoodsman" waren er nu verder geen bezwaren of moeilijkheden te overwinnen.

(wordt vervolgd).

Foto C. Steenbergh.

HET R.K. OUDE ARMENKANTOOR TE AMSTERDAM.
POORTJE AAN DE BINNENPLAATS.